

dr Łukasz Wojciechowski

Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie,
Wydział Administracji i Ekonomii

Wykonywanie zadań ustawowych przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych – wybrane zagadnienia

Execution of the statutory tasks by Inspector General for the Protection of Personal Data – selected issues

Streszczenie

Ochrona danych osobowych i bezpieczeństwo informacji stanowią jedno z największych wyzwań w zapewnianiu bezpieczeństwa wewnętrznego współczesnych państw. Systematyczny wzrost liczby komputerów i urządzeń mobilnych, prowadzi do rozwoju cyberprzestępczości w skali mikro i makrostrukturalnej. Ponadto, systematycznie wzrasta liczba przestępstw z wykorzystaniem kradzionych danych osobowych przetwarzanych w formie papierowej.

Celem artykułu jest wielopłaszczyznowa analiza prawnych podstaw utworzenia i funkcjonowania Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych. Autor przedstawia także tryb powoływania oraz zadania organu ochrony danych osobowych w Rzeczypospolitej Polskiej. Szczególne znaczenie ma w tym przypadku działalność edukacyjna GIODO, która pozwala na zapobieganie wielu zagrożeniom utraty danych osobowych zarówno przetwarzanych w sposób tradycyjny, jak również w cyberprzestrzeni.

Summary

Data protection and information security are one of the biggest challenges in ensuring internal security for modern countries. The systematic increase in the number of computers and mobile devices leads to the progress in cybercrime in the micro- and macrostructure. Furthermore, the number of crimes with the use of stolen personal data processed in a paper form increases steadily.

The aim of this article is to analyze the legal basis for the establishment and the functioning of the Inspector General for the Protection of Personal Data (GIODO). The author also presents the mode of appointment as well as the tasks of authority responsible for the protection of personal data in Poland. The educational activity of GIODO is in this case of particular importance as it prevents from loss of personal data processed both in the cyberspace and in the traditional way.

Słowa kluczowe: Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, polityka bezpieczeństwa informacji, przestępczość w cyberprzestrzeni, ochrona danych osobowych

Keywords: Inspector General for the Protection of Personal Data, information security policy, crimes in cyberspace, personal data protection

Wprowadzenie

Wraz z rozwojem sieci publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem sieci Internet, można zaobserwować systematyczny wzrost zagrożeń w cyberprzestrzeni¹. Liczba urządzeń łączących się z największym ogólnosiwiatowym systemem połączeń między komputerami w 2015 roku wynosiła 14 miliardów i systematycznie wzrasta². Początkowo zjawisko cyberprzestępczości odnosiło się w dużej mierze do działań w skali makrostrukturalnej, a jego adresatami były największe podmioty. Obecnie problematyka zagrożeń bezpieczeństwa informacyjnego dotyczy także najmniejszych podmiotów – pojedynczych jednostek, mikro i małych przedsiębiorstw oraz jednostek samorządu terytorialnego. Przystępstw w wirtualnej przestrzeni dokonują już nie tylko duże, zhierarchizowane grupy związane z przestępczością zorganizowaną, lecz także przedstawiciele drobnej przestępczości, działający w pojedynkę lub w małych grupach. Do kanonu danych, które należy wskazać jako najbardziej intratne z punktu widzenia cyberprzestępców zaliczyć należy dane osobowe³. Ich pozyskanie daje możliwość szerokiego wykorzystania w działalności przestępczej, m.in. poprzez autoryzowanie czynów zabronionych oraz dokonywanie operacji finansowych bez zgody właściciela danych osobowych w jego imieniu.

Wskazana problematyka dotyczy pozyskiwania danych osobowych w sposób niezgodny z prawem. Drugi obszar kluczowy stanowią dane pozyskiwane legalnie, za zgodą ich właścicieli. Osoby, które wyrażają zgodę na przetwarzanie swoich danych osobowych w celach marketingowych i przekazywanie ich innym podmiotom narażone są na uporczywe nękanie poprzez liczne połączenia telefoniczne i otrzymywanie dużej ilości przesyłek i wiadomości reklamowych. Podmioty stosujące nachalny telemarketing mogą *de facto* i *de iure* podejmować takie

¹ Na potrzeby niniejszych rozważań przyjęto definicję cyberprzestrzeni przedstawioną w Doktrynie Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej, w której pojęcie to jest określone jako „przestrzeń przetwarzania i wymiany informacji tworzona przez systemy teleinformatyczne (zespoły współpracujących ze sobą urządzeń informatycznych i oprogramowania zapewniające przetwarzanie, przechowywanie, a także wysyłanie i odbieranie danych przez sieci telekomunikacyjne za pomocą właściwego dla danego rodzaju sieci telekomunikacyjnego urządzenia końcowego przeznaczonego do podłączenia bezpośrednio lub pośrednio do zakończenia sieci) wraz z powiązaniem między nimi oraz relacjami z użytkownikami”. Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Doktryna Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2015, s. 7.

² P. Pawlak, *Governance of Safety and Security in Cyberspace* [w:] P. Dąbrowska-Kłosińska (red.), *Global safety governance: Challenges and Solutions*, Warszawa 2015, s. 205.

³ Autor przyjmuje definicję danych osobowych zawartą w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. 2015, poz. 2135). Zgodnie z ustawą (art. 6) „za dane osobowe uważa się wszelkie informacje dotyczące zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osoby fizycznej” oraz „osobą możliwą do zidentyfikowania jest osoba, której tożsamość można określić bezpośrednio lub pośrednio, w szczególności przez powołanie się na numer identyfikacyjny albo jeden lub kilka specyficznych czynników określających jej cechy fizyczne, fizjologiczne, umysłowe, ekonomiczne, kulturowe lub społeczne”.

działania za zgodą adresata zgodnie z zasadą *ignorantia iuris nocet*. W wielu przypadkach obywatele nie potrafią jednak skutecznie cofnąć zgody na przetwarzanie danych osobowych i istnieje wysokie prawdopodobieństwo, iż w sytuacji braku pomocy prawnej mogą pozostać bezradni. Ustawodawca, mając na względzie opisane problemy oraz inne czynniki zagrażające bezpieczeństwu danych osobowych obywateli powołał specjalny organ państwowy do spraw ochrony danych osobowych – Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (GIODO)⁴.

Prawne podstawy utworzenia i funkcjonowania państwowego organu do spraw ochrony danych osobowych

Wraz z postępującym procesem transformacji ustrojowej obie izby polskiego parlamentu oraz kolejne gabinety Prezesów Rady Ministrów stawały przed zadaniem dostosowania polskiego prawodawstwa i mechanizmów funkcjonowania państwa na wzór demokracji zachodnich⁵. Nowych lub ewaluowanych regulacji wymagały niemal wszystkie obszary, przez co kwestia ochrony danych osobowych znalazła się w legislacyjnej „kolejce”. Przełomowym wydarzeniem było uchwalenie przez Zgromadzenie Narodowe Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej 2 kwietnia 1997 r., a następnie jej zatwierdzenie przez obywateli w referendum (25 maja 1997 roku)⁶. W nowej ustawie zasadniczej znalazły się przepisy regulujące przedmiotową materię.

Ich przegląd warto rozpocząć od art. 7 Konstytucji, w którym została wyrażona zasada legalizmu, będąca fundamentem działań administracji publicznej⁷. To, że organy administracji publicznej działają na podstawie przepisów prawa odzwierciedla również art. 6 kodeksu postępowania administracyjnego⁸. Jest to wyraźne odróżnienie działań służbowych urzędnika od czynności podejmowanych prywatnie przez obywatela. Administracja publiczna może działać tylko wówczas, gdy działanie to ma podstawę prawną. Natomiast zgodnie z art. 52 ustawy zasadniczej, każda osoba fizyczna ma zagwarantowaną wolność pozyskiwania i rozpowszechniania informacji. Wśród regulacji, które pośrednio odnoszą się do bezpieczeństwa informacyjnego warto też zwrócić szczególną uwagę na art. 47 w brzmieniu: „Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym”. Paweł

⁴ W dalszej części artykułu autor używa skrótu GIODO.

⁵ Prawodawstwo rozumiane jako „ogół praw obowiązujących w określonym czasie w danym kraju lub w jakiejś dziedzinie życia społecznego”. Słownik PWN

⁶ A. Antoszewski, R. Herbut (red.), *Leksykon politologii*, Wrocław 2004, s. 186.

⁷ P. Fajgielski, *Informacja w administracji publicznej. Prawne aspekty gromadzenia, udostępniania i ochrony*, Wrocław 2007, s. 28.

⁸ Tekst jednolity (Dz. U. 2016, poz. 23).

Fajgielski wskazuje na związek pomiędzy cytowaną regulacją a przepisami odnoszącymi się do ochrony danych osobowych, wskazując jednocześnie na konieczność rozgraniczenia obydwu kwestii⁹.

W Konstytucji znajdują się też przepisy bezpośrednio odnoszące się do kwestii ochrony danych osobowych. Art. 51 Konstytucji zawiera następujące regulacje:

- *Nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby;*
- *Władze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym;*
- *Każdy ma prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych. Ograniczenie tego prawa może określić ustawa;*
- *Każdy ma prawo do żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych lub zebranych w sposób sprzeczny z ustawą;*
- **Zasady i tryb gromadzenia oraz udostępniania informacji określa ustawa¹⁰.**

Z punktu widzenia genezy utworzenia państwowego organu do spraw ochrony danych osobowych szczególne znaczenie ma regulacja dotycząca przeniesienia określenia zasad i trybu gromadzenia oraz udostępniania informacji **do ustawy**. Konsekwencją stało się bowiem procedowanie i uchwalenie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych¹¹. Obecnie upływa druga dekada od wejścia w życie przedmiotowego aktu prawnego i warto podkreślić, iż twórcom ustawy udało się w znacznie mniej niż obecnie zdigitalizowanych latach 90-tych stworzyć nowoczesny akt prawny, a wiele przyjętych rozwiązań funkcjonuje niezmiennie do dziś. Przedmiotem regulacji ustawy są m.in.:

- organ ochrony danych osobowych;
- zasady przetwarzania danych osobowych;
- prawa osoby której dane dotyczą;
- zabezpieczenie danych osobowych;
- rejestracja zbiorów danych osobowych oraz administratorów bezpieczeństwa informacji;
- przekazywanie danych osobowych do państwa trzeciego.

Rozdział drugi ustawy zawiera przepisy regulujące tryb powoływania i kompetencje organu administracji publicznej do spraw ochrony danych osobowych. Zgodnie z ustawą organem tym jest GIODO, a swoje zadania wykonuje przy pomocy Biura Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych. Biuro działa również na podstawie Statutu, który zostaje nadany na mocy rozporządzenia

⁹ P. Fajgielski, s. 28.

¹⁰ Tekst jednolity (Dz. U. z 2016, poz. 23).

¹¹ Tekst jednolity (Dz. U. 2015, poz. 2135).

Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej¹². Zgodnie ze Statutem siedzibą Biura jest Warszawa, GODO kieruje Biurem przy pomocy Dyrektora Biura, jednak to Generalnemu Inspektorowi przysługują uprawnienia pracodawcy wobec pracowników. Jako statutowe jednostki organizacyjne Biura wskazano: Departament Administracyjno-Techniczny; Departament Orzecznictwa, Legislacji i Skarg; Departament Edukacji Społecznej i Współpracy Międzynarodowej; Departament Inspekcji; Departament Rejesracji Administratorów Bezpieczeństwa Informacji i Zbiorów Danych Osobowych; Departament Informatyki; Zespół do Spraw Egzekucji Administracyjnej; Dział Finansowy; Saodzielne Stanowisko do Spraw Ochrony Informacji Niejawnych; Zespół do Spraw Kadr i Organizacji; Samodzielne Stanowisko do Spraw Audytu Wewnętrznego; Zespół Rzecznika Prasowego oraz Zespół Radców Prawnych¹³. Ponadto wskazano, iż statutowymi jednostkami organizacyjnymi Biura kierują dyrektorzy tych jednostek, z wyjątkiem Działu Finansowego, którym kieruje Główny Księgowy, Samodzielnego Stanowiska do Spraw Ochrony Informacji Niejawnych, Zespołu do Spraw Kadr i Organizacji, Samodzielnego Stanowiska do Spraw Audytu Wewnętrznego oraz Zespołu Radców Prawnych¹⁴. Rozporządzenie dopuszcza także możliwość działania w Biurze Rady Naukowej oraz Komisji Ekspertów, których skład określa Generalny Inspektor. W realizacji ustawowych zadań Generalnemu Inspektorowi, oprócz Biura mającego siedzibę w Warszawie, pomagają mają dwie jednostki zamiejscowe – w Katowicach (obejmujące obszar województw: śląskiego, opolskiego, dolnośląskiego, małopolskiego i podkarpackiego) i w Gdańsku (obejmujące obszar województw: pomorskiego, warmińsko-mazurskiego i zachodniopomorskiego), którymi kierują dyrektorzy tych jednostek. Rozporządzenie zakłada autonomię GODO w zakresie określania trybu pracy Biura, a także organizacji wewnętrznej i szczegółowego zakresu zadań statutowych jednostek organizacyjnych oraz jednostek zamiejscowych Biura.

Do kanonu najważniejszych aktów prawnych niższego rzędu regulujących przedmiotową materię zaliczyć także należy rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentacji przetwarzania danych osobowych oraz warunków technicznych i organizacyjnych, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do

¹² Obecnie Biuro Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych działa na podstawie Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 października 2011 roku (Dz. U. nr 225, poz. 1350), które zostało zmienione poprzez Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 listopada 2015 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie nadania statutu Biura Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (Dz. U. 2015, poz. 2020).

¹³ §1 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 listopada 2015 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie nadania statutu Biura Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (Dz. U. 2015, poz. 2020).

¹⁴ Zespołu Radców Prawnych tworzą radcowie prawni zatrudnieni w Biurze, a ich pracą kieruje wyznaczony przez GODO radca prawny – Koordynator.

przetwarzania danych osobowych¹⁵. Rozporządzenie nie odnosi się bezpośrednio do statusu GIODO, jednak definiuje szerokie spektrum działań administracji publicznej, samorządowej i przedsiębiorców, wobec których Generalny Inspektor występuje *de facto* jako organ nadzorujący¹⁶. Wymogi precyzyjnie określone w Rozporządzeniu stanowią więc listę kontrolną dla pracowników Biura GIODO, jak również instrukcję przygotowania do kontroli dla podmiotów jej podlegających.

Tryb powoływania i zadania GIODO

Organ państwowy do spraw ochrony danych osobowych powołuje i odwołuje Sejm Rzeczypospolitej Polskiej za zgodą Senatu. Osoba powołana na stanowisko GIODO musi zgodnie z art. 8 ustawy o ochronie danych osobowych spełniać łącznie następujące warunki¹⁷:

- Posiadanie obywatelstwa polskiego oraz stałe zamieszkiwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
- Wyróżnianie się wysokim autorytetem moralnym.
- Posiadanie wyższego wykształcenia prawniczego oraz odpowiedniego doświadczenia zawodowego.
- Niekaralność.

Kadencja Generalnego Inspektora trwa 4 lata (licząc od dnia złożenia ślubowania), a ta sama osoba nie może pełnić tej funkcji dłużej niż przez dwie kadencje¹⁸. Ustawodawca wskazuje też przesłanki odwołania GIODO przez Sejm, za zgodą Senatu: zrzeczenie się stanowiska; trwała niezdolność do pełnienia obowiązków na skutek choroby, sprzeniewierzenie się złożonemu ślubowaniu oraz skazanie prawomocnym wyrokiem sądu za popełnienie przestępstwa.

Skuteczne wykonywanie zadań przez GIODO wymaga tego, aby organ do spraw ochrony danych osobowych był niezależny. W celu zapewnienia niezależności ustawodawca nadał Generalnemu Inspektorowi szczególny status. W zakresie wykonywania zadań organ podlega tylko ustawie. Nie może także zajmować innego stanowiska niż profesor szkoły wyższej, ani wykonywać innych zajęć zawodowych. Kolejnym gwarantem niezależności ma być neutralność polityczna – GIO-

¹⁵ Dz. U. 2004, nr 100 poz. 1024.

¹⁶ Wskazać tu należy przede wszystkim kwestię wymaganej dokumentacji ze szczególnym uwzględnieniem polityki bezpieczeństwa przetwarzania danych osobowych i instrukcji zarządzania systemem informatycznym.

¹⁷ Tekst jednolity (Dz. U. 2015, poz. 2135).

¹⁸ Zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Tekst jednolity Dz. U. 2015, poz. 2135) przed przystąpieniem do wykonywania obowiązków Generalny Inspektor składa przed Sejmem następujące ślubowanie: *Obejmując stanowisko Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych uroczystie ślubuję dochować wierności postanowieniom Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, strzec prawa do ochrony danych osobowych, a powierzone mi obowiązki wypełniać sumiennie i bezstronnie.*

DO nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z godnością jego urzędu¹⁹. Ponadto, Generalny Inspektor nie może być bez uprzedniej zgody Sejmu pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności, poza sytuacją, w której sam wyraża na to zgodę. W przypadku ujęcia Generalnego Inspektora na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania, o zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Marszałka Sejmu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Zadania Generalnego Inspektora zostały wymienione w ustawie w formie katalogu o charakterze taksatywnym. Ustawodawca wskazuje siedem obszarów działań GIODO:

- kontrola zgodności przetwarzania danych z przepisami o ochronie danych osobowych
- wydawanie decyzji administracyjnych i rozpatrywanie skarg w sprawach wykonania przepisów o ochronie danych osobowych
- zapewnienie wykonania przez zobowiązanych obowiązków o charakterze niepieniężnym wynikających z decyzji, przez stosowanie środków egzekucyjnych przewidzianych w ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji
- prowadzenie rejestru zbiorów danych oraz rejestru administratorów bezpieczeństwa administracji, a także udzielania informacji o zarejestrowanych zbiorach danych i zarejestrowanych administratorach bezpieczeństwa informacji
- opiniowanie projektów ustaw i rozporządzeń dotyczących ochrony danych osobowych
- inicjowanie i podejmowanie przedsięwzięć w zakresie doskonalenia ochrony danych osobowych
- uczestniczenie w pracach międzynarodowych organizacji i instytucji zajmujących się problematyką ochrony danych osobowych.

Z uwagi na fakt, iż działania kontrolne GIODO nie są nakierowane wyłącznie na administrację, należy podkreślić, że Generalny Inspektor nie jest klasycznym organem kontroli administracji publicznej. Jednak z uwagi na to, że do zadań Generalnego Inspektora należy kontrola zgodności przetwarzania danych z przepisami o ochronie danych osobowych, a przetwarzanie danych następuje również w związku z realizacją zadań publicznych przez administrację publiczną, należy uznać, że w takim zakresie GIODO jest organem kontroli administracji²⁰.

Umożliwienie skutecznych działań kontrolnych odbywa się poprzez nadanie GIODO, zastępcy GIODO (jeżeli został powołany) oraz upoważnionym pracownikom (inspektorom) odpowiednich uprawnień, m.in.: wstępu w godzinach

¹⁹ Z. Duniewska, B. Jaworska-Dębska, R. Michalska-Badziak, E. Olejniczak-Szałowska, M. Stahl, *Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, Warszawa 2013, s. 536.

²⁰ Tamże.

6.00-22.00 za okazaniem imiennego upoważnienia i legitymacji służbowej, do pomieszczenia, w którym zlokalizowany jest zbiór danych, i przeprowadzenia niezbędnych badań lub innych czynności kontrolnych w celu oceny zgodności przetwarzania danych z ustawą; żądania złożenia pisemnych lub ustnych wyjaśnień oraz wzywania i przesłuchiwanie osoby w zakresie niezbędnym do ustalenia stanu faktycznego; wglądu do wszelkich dokumentów i wszelkich danych mających bezpośredni związek z przedmiotem kontroli oraz sporządzania ich kopii; przeprowadzania oględzin urządzeń, nośników oraz systemów informatycznych służących do przetwarzania danych oraz zlecenia sporządzania ekspertyz i opinii. W przypadku stwierdzenia przez inspektora nieprawidłowości, występuje on do GIODO o nakazanie, w drodze decyzji administracyjnej, przywrócenia stanu zgodnego z prawem, a w szczególności: usunięcia uchybień, uzupełnienia, uaktualnienia, sprostowania, udostępnienia lub nieudostępnienia danych osobowych, zastosowania dodatkowych środków zabezpieczających zgromadzone dane osobowe, wstrzymania przekazywania danych osobowych do państwa trzeciego, zabezpieczenia danych lub przekazania ich innym podmiotom, usunięcia danych osobowych. W przypadku stwierdzenia, że działanie lub zaniechanie kierownika jednostki organizacyjnej (bądź też pracownika lub innej osoby fizycznej będącej administratorem danych) wyczerpuje znamiona przestępstwa określonego w ustawie, GIODO składa zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa wraz z materiałem dowodowym.

Warto zwrócić uwagę, iż bardzo silna pozycja GIODO w systemie organów państwowych nie powinna prowadzić do nadużyć i ponadstandardowej ingerencji w działania innych organów. Taki punkt widzenia wynika z orzecnictwa sądów administracyjnych, m.in. „Pomimo iż Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych władny jest kontrolować zgodność przetwarzania danych osobowych z przepisami o ochronie danych osobowych, to jednak uprawnienia tego nie można utożsamiać z kompetencją do dokonywania merytorycznej oceny poprawności rozstrzygnięć podejmowanych przez upoważnione podmioty prawa, tym bardziej w innych prowadzonych przez nie podstępowaniach”²¹.

Edukacyjny wymiar działalności GIODO

Do zadań Generalnego Inspektora należy „inicjowanie i podejmowanie przedsięwzięć w zakresie doskonalenia ochrony danych osobowych”. Jest to szczególnie istotny obszar, biorąc pod uwagę systematycznie wzrastającą liczbę zagrożeń i form przestępczości w cyberprzestrzeni, jak również coraz większą kreatywność przestępców wykorzystujących nielegalnie pozyskane dane osobowe przetwarzane w formie tradycyjnej. Edukacja obywateli w różnym wieku, posiadających zróżnicowane przygotowanie merytoryczne do stawiania czoła wyzwaniom wy-

²¹ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 29 października 2009 r., II SA/Wa724/09, LEX nr 573901.

nikającym z cyberprzestępczości i innych zagrożeń związanych z pozyskaniem i przetwarzaniem ich danych osobowych, to jedno z największych wyzwań, jakie stoi przez GIODO²².

Jedną z form działalności edukacyjnej prowadzonej przez Generalnego Inspektora jest działalność wydawnicza. Biuro GIODO wydało kilka publikacji, które umożliwiają czytelnikom uzyskanie informacji dotyczących ochrony danych osobowych. Warto podkreślić, iż jedna z publikacji została skierowana w dużej mierze do kierowników i pracowników organów administracji publicznej oraz przedsiębiorców, w celu przygotowania ich do kontroli inspektorów²³. Autorzy książek wydawanych przez GIODO zwracają też szczególną uwagę na kwestie związane z bezpieczeństwem danych osobowych przetwarzanych w systemach teleinformatycznych, jak również zagrożeń wynikających z przetwarzania danych w systemach informatycznych.

Inną formą działalności mającej na celu przybliżanie Polakom najważniejszych zagadnień związanych z ochroną danych osobowych jest organizowanie kampanii edukacyjnych. Pozytywnym przykładem w tym zakresie jest włączenie się począwszy od 2007 roku do obchodów Dnia Ochrony Danych Osobowych, który został ustanowiony na dzień 28 stycznia przez Komitet Ministrów Rady Europy²⁴. Wydarzenie to stanowi sposobność do podejmowania licznych działań promocyjnych w zakresie ochrony danych osobowych, jak również do krzewienia dyskusji w przedmiotowym zakresie na gruncie akademickim. W 2016 roku obchody odbyły się m.in. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie oraz Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego²⁵. Międzynarodowy charakter obchodów umożliwia także nawiązanie współpracy z podmiotami zagranicznymi, zajmującymi się przedmiotową materią. Jako inne formy kampanii edukacyjnych wskazać należy m.in. organizację „Dni Otwartych GIODO”, „Tygodnia Zapobiegania Kradzieży Tożsamości”, „Dnia Bezpiecznego Internetu”, jak również akcję „Ochrona danych osobowych w czasie wakacji”²⁶.

²² Cyberprzestępczość rozumiana jako grupa czynów, polegająca na „posługiwaniu się sieciami telekomunikacyjnymi do naruszania jakiegokolwiek dobra prawnego chronionego przez prawo karne”. M. Siwicki, *Cyberprzestępczość*, Warszawa 2013, s. 19–20.

²³ Opisany został przebieg kontroli, ze szczególnym uwzględnieniem obowiązków inspektora i obowiązków kontrolowanego. Por. B. Pilc, *ABC zasad kontroli przetwarzania danych osobowych*, Warszawa 2011, s. 23–24.

²⁴ Dzień Ochrony Danych Osobowych obchodzony jest w rocznicę sporządzenia Konwencji 108 Rady Europy z dnia 28 stycznia 1981 r. w sprawie ochrony osób w zakresie zautomatyzowanego przetwarzania danych osobowych. Konwencja jest najstarszym aktem prawnym o zasięgu międzynarodowym, który reguluje zagadnienia związane z ochroną danych osobowych. http://www.giodo.gov.pl/410/id_art/2525/j/pl/ [data dostępu: 27.03.2016].

²⁵ <http://www.giodo.gov.pl/410/j/pl/> [data dostępu: 27.03.2016].

²⁶ Tamże.

Poza akcjami kierowanymi do obywateli Rzeczypospolitej Polskiej niezależnie od ich wieku warto też zwrócić uwagę na działania edukacyjne skierowane do uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych oraz do studentów. Jako pozytywny aspekt wskazać należy różnicowanie kryteriów konkursowych w taki sposób, aby barierą w możliwości wzięcia udziału w konkursie nie był brak umiejętności informatycznych, bądź też brak posiadania zaawansowanej infrastruktury komputerowej. Pod patronatem GIODO organizowane były zarówno konkursy plastyczne, jak również literackie oraz sprawdzające wiedzę z zakresu ochrony danych osobowych. Dla studentów, którzy zajmują się programowaniem, niezależnie od tego czy robią to w ramach swojego kierunku studiów, czy też jako zajęcie dodatkowe, Biuro GIODO (wspólnie z Ministerstwem Administracji i Cyfryzacji oraz patronem konkursu Fundacją Bezpieczna Cyberprzestrzeń) zorganizowało konkurs na aplikację mobilną przyjazną prywatności. Jak podkreślano w opisie konkursu, aplikacja może mieć dowolną formę, a najważniejszym kryterium było to, aby program we właściwy sposób chronił dane osobowe²⁷.

Dobrym narzędziem, które pozwala na wyjaśnienie wątpliwości związanych z przedmiotową materią osobom, które nie potrafią poddawać analizie źródeł naukowych bądź też opracowań, w których autorzy operują skomplikowaną siatką pojęciową jest Portal Informacyjno-Edukacyjny „EduGIODO.giodo.gov.pl”. Strona zawiera m.in. szczegółowe instrukcje rejestrowania zbiorów danych, a także wyjaśnienie najczęściej popełnianych błędów podczas wykonywania tej czynności²⁸.

Rzetelna analiza działań edukacyjnych GIODO wymaga wskazania także słabych stron działalności edukacyjnej Generalnego Inspektora. Niewystarczający zasięg prowadzonych działań edukacyjnych można tłumaczyć nieadekwatnym do skali zapotrzebowania na te działania budżetem GIODO. Należy jednak podkreślić, iż postulat rozszerzenia zasięgu działań edukacyjnych Biura Generalnego Inspektora jest bardzo aktualny i niezbędny dla właściwego funkcjonowania ochrony danych osobowych w Rzeczypospolitej Polskiej. Trudno też nie zwrócić uwagi na zaniedbanie, jakim jest brak filmów edukacyjnych na stronie internetowej Generalnego Inspektora. Produkcja nawet kilku materiałów filmowych o różnicowanej tematyce odnoszącej się do ochrony danych osobowych pozwoliłaby nie tylko dotrzeć do większej ilości odbiorców, ale też dostarczyć nauczycielom użytecznych narzędzi dydaktycznych, które mogliby wykorzystać podczas prowadzonych przez siebie zajęć. Jako negatywny obszar działalności edukacyjnej GIODO wskazać też należy promocję ochrony danych osobowych na portalach społecznościowych. Na wielu z nich organ do spraw ochrony danych osobowych nie posiada konta. Natomiast konto GIODO na portalu „Facebook”, które nie ma charakteru oficjalnego polubiło zaledwie 31 internautów²⁹. Z istnieniem tego nie-

²⁷ http://www.giodo.gov.pl/487/id_art/7779/j/pl/ [data dostępu: 27.03.2016].

²⁸ <https://edugiodo.giodo.gov.pl/mod/resource/view.php?id=70> [data dostępu: 27.03.2016].

²⁹ <https://www.facebook.com/pages/GIODO/159439847456297?fref=ts> [data dostępu: 27.03.2016].

oficjalnego *fan page'a* wiążą się dwa problemy. Pierwszy z nich, to dyskredytujący fakt, iż ktoś z internautów wykorzystuje nazwę i logo oficjalnego organu państwowego do spraw ochrony danych osobowych. Drugi, to systematyczne autoryzowanie i dawanie w ten sposób legitymacji dla tego nieoficjalnego konta przez podmioty zagraniczne współpracujące z Generalnym Inspektorem i zamieszczające m.in. zdjęcia ze wspólnych konferencji.

Podsumowanie

Wykonywanie zadań ustawowych przez Generalnego Inspektora Danych Osobowych stanowi bardzo ważny element w zapewnianiu bezpieczeństwa informacyjnego obywateli Rzeczypospolitej Polskiej. Analiza działalności Generalnego Inspektora oraz Biura GIODO prowadzi do konkluzji, iż działalność organu odbywa się w sposób aktywny, sprawny i skuteczny. Organ prowadzi też różnorodną działalność edukacyjną, umożliwiającą promowanie działań związanych z ochroną danych osobowych w różnych grupach społecznych, a także naukę odpowiednich postaw u najmłodszych uczniów, którzy także są zagrożeni. Uświadamianie obywateli jest jedną z najskuteczniejszych form prewencji i pozwala zmniejszać liczbę zagrożeń, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń w cyberprzestrzeni. Nie brakuje również obszarów, w których Generalny Inspektor oraz Biuro GIODO powinny wykazać się większą aktywnością. Wśród nich wskazać należy konieczność intensyfikacji działań promujących ochronę danych osobowych na portalach społecznościowych, co pozwoli na znaczne rozszerzenie grona odbiorców, szczególnie wśród uczniów i studentów. Ponadto, ogólna pozytywna ocena działalności GIODO nie zmienia faktu, iż istnieje duże prawdopodobieństwo systematycznego wzrostu zagrożeń przestępstwami opierającymi się na nielegalnym pozyskiwaniu danych osobowych, ze szczególnym uwzględnieniem sieci Internet. Działalność Generalnego Inspektora powinna więc koncentrować się także na przygotowaniu odpowiednich instrumentów i metod pracy na przyszłość. Należy podkreślić, iż obszar ochrony danych osobowych i bezpieczeństwa informacyjnego należy i będzie należał w ciągu najbliższych lat do najbardziej priorytetowych w kwestii kształtowania bezpieczeństwa w skali mikro i makrostrukturalnej.

Bibliografia

- Antoszewski A., Herbut R. (red.), *Leksykon politologii*, Wrocław 2004.
- Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, *Doktryna Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2015.
- Duniewska Z., Jaworska-Dębska B., Michalska-Badziak R., Olejniczak-Szałowska E., Stahl M., *Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, Warszawa 2013.

Fajgielski P., *Informacja w administracji publicznej. Prawne aspekty gromadzenia, udostępniania i ochrony*, Wrocław 2007.

http://www.giodo.gov.pl/410/id_art/2525/j/pl/ [data dostępu: 27.03.2016].

<http://www.giodo.gov.pl/410/j/pl/> [data dostępu: 27.03.2016].

http://www.giodo.gov.pl/487/id_art/7779/j/pl/ [data dostępu: 27.03.2016].

<https://edugiodo.giodo.gov.pl/mod/resource/view.php?id=70> [data dostępu: 27.03.2016].

Pawlak P., *Governance of Safety and Security in Cyberspace*, [w:] P. Dąbrowska-Kłosińska (red.), *Global safety governance: Challenges and Solutions*, Warszawa 2015.

Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 października 2011 roku (Dz. U. nr 225, poz. 1350).

Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 listopada 2015 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie nadania statutu Biura Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (Dz. U. 2015, poz. 2020).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentacji przetwarzania danych osobowych oraz warunków technicznych i organizacyjnych, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych (Dz. U. 2004, nr 100, poz. 1024).

Siwicki M., *Cyberprzestępczość*, Warszawa 2013.

Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Tekst jednolity Dz. U. 2016 r., poz. 23).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. 2015, poz. 2135).

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 29 października 2009 r., II SA/Wa724/09, LEX nr 573901.